

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัย กระบวนการพัฒนาผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำ ตำบลคูพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคเหนือ (สกว.) เพื่อมุ่งหวังที่จะศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำ การพัฒนากระบวนการผลิต ตั้งแต่การจัดการวัตถุดิบ การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ การทอผ้า การตลาด ของกลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำ การขยายเครือข่ายการเรียนรู้การทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นเพื่อให้เกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น จึงขอขอบคุณแหล่งทุนและอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้โอกาสและข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยมา ณ โอกาสนี้

คณะวิจัย ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรนภา พรหมมา ที่ได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณ สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำ ผู้อาวุโสในชุมชนบ้านโป่งคำทุกท่านที่ได้ช่วยกรุณาให้ข้อมูลเพิ่มเติมมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ สมาชิกกลุ่มเครือข่ายผ้าทอย้อมสีธรรมชาติบ้านดอนคูพงษ์ บ้านคูพงษ์ บ้านนาเลา บ้านหนองใหม่ บ้านต้นผึ้ง บ้านดอนกลาง บ้านหลักลาย ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตลอดมา

ขอขอบคุณ คุณลำแพน จอมเมือง คุณฉัตรวดี นนทรี คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภา พล และทุกท่านที่มีส่วนร่วมให้คำแนะนำ จนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ ที่ทีมวิจัยไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด

คุณประโยชน์ที่พึงมีจากงานวิจัย และคุณงามความดีทั้งหมดนี้เป็นของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านโป่งคำและชุมชนบ้านโป่งคำ ซึ่งเป็นผู้สืบทอดคุณงามความดีอันงดงามนี้มาโดยตลอด

พระสมคิด จันอ้น และคณะ

กรกฎาคม 2545

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำ ตำบลทุ่งขี้ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน 2) เพื่อพัฒนากระบวนการผลิต การตลาด การจัดการวัตถุดิบ ของกลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำ 3) เพื่อขยายเครือข่ายการเรียนรู้ การทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติไปสู่กลุ่มอื่นๆในอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำ และผู้รู้ในชุมชนบ้านโป่งคำ ใช้วิธีสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การอบรมเชิงปฏิบัติการ และนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา การพัฒนากลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านโป่งคำจะพัฒนาไปเป็นกระบวนการทั้งคน วัตถุดิบ การย้อม การทอผ้า การตลาด ในการจัดการวัตถุดิบหลังจากได้พัฒนาแล้วสามารถให้ทักษะในการจัดการวัตถุดิบให้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด และได้มีการนำตัวกระตุ้นสีมาใช้เพื่อให้เกิดเจดสีใหม่จากเดิม 6 สี มาเป็น 99 สี ในการทอผ้าก็สามารถกำหนดมาตรฐานของผ้าแต่ละชนิดเพื่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการคิดค้นลวดลายใหม่ตามจินตนาการของผู้ทอ จากเดิมที่ทอได้ 4 ลาย ซึ่งขณะนี้เพิ่มเป็น 6 ลาย นอกจากนี้ยังได้นำผ้าทอย้อมสีธรรมชาติไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆอีก เช่น กระเป๋าสาตางค์ กระเป๋าใส่โทรศัพท์ ในการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ผ้าทอย้อมสีธรรมชาตินั้นสามารถขยายเครือข่ายไปยังหมู่บ้านต่างๆถึง 8 หมู่บ้าน และในการขยายเครือข่ายในครั้งนี้ทำให้ค้นพบผู้ทอผ้ารายใหม่เกิดขึ้นถึงจำนวน 13 คน และมีการเปลี่ยนแปลงใช้เส้นฝ้ายโทเลมาเป็นฝ้ายย้อมด้วยสีธรรมชาติ

ในการศึกษานี้ทำให้เห็นแนวทางในการพัฒนาของแต่ละกลุ่มมีความหลากหลาย ที่นำไปสู่สิ่งที่ตั้งใจและความสำเร็จของกลุ่ม

กระบวนการที่ทำให้เกิดความสำเร็จของกลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ คือการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และพัฒนาแบบเชื่อมโยงกับทุกส่วนและทุกหน่วยงานโดยอาศัยสิ่งง่าย ๆ ที่อยู่ใกล้ตัว ไปสัมพันธ์กับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะชีวิตธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวิถีธรรมชาติอย่างกลมกลืน

ในการศึกษานี้ มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์คือ การรื้อฟื้นภูมิปัญญาเรื่องการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติถือเป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาในท้องถิ่นการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชน ควรส่งเสริมให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้อย่างจริงจัง และใช้ประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ยังควรศึกษาถึงรูปแบบการตลาดของผ้าทอย้อมสีธรรมชาติว่าควรจะเป็นลักษณะใดที่จะก่อให้เกิดสูงสุด